

Rolul structurii motivaționale în formarea caracterului

Călin Verona Diana

Rezumat:

Părinții au un rol hotărâtor în formarea caracterului copiilor lor, prin modalitatea oferită în rezolvarea problemelor obișnuite de viață, modele ce sunt preluate de copii prin imitație. Modalitatea în care părinții răspund la nevoile și trebuințele copiilor constituie un factor determinat în formarea atitudinii față de sine, societate și muncă. Concordanța dintre atitudine și comportament face dovada unui caracter integru, ce poate fi constituită prin relația specială dintre părinte și copil.

Ne dezvoltăm în viață prin trei verbe esențiale: a fi, a avea și a face, corelate cu înzestrarea genetică, educație, experiență și efortul personal – învățarea. Aceasta din urmă presupune participarea activă, deoarece prin intermediul ei subiectul are posibilitatea să completeze și să-și îmbunătățească propriul temperament (înzestrarea genetică); astfel „a învăța”, se concretizează „într-un mod de a fi” , reunind „însușiri și particularități privind relațiile pe care le întreține subiectul cu lumea și valorile după care el se conduce”, idee cuprinsă în conceptul general de caracter (pg.170, Popescu-Neveanu, 1993). Altfel spus, caracterul îndeplinește „rol de instanță și valorificare” (ibidem).

Pe de altă parte, caracterul este “o formațiune superioară la structurarea căruia contribuie trebuințele umane, motivele, sentimentele superioare, convingerile morale, aspirațiile și idealul în ultimă instanță, concepția despre lume și viață (ibidem). Alături de trăsăturile volitive, în componența caracterului intră și atitudinile stabile, ca “structuri generalizate, proprii subiectului în cauză, întemeindu-se pe convingeri puternice” (pg. 172, Popescu-Neveanu, 1993).

Accentuarea anterioară a urmărit realizarea distincției dintre comportament, pe de o parte și atitudine pe de altă parte, deoarece ele fiind întâlnite adesea în definirea aceluiași concept - caracter, sunt suprapuse și adesea confundate. Relația dintre ele este “una destul de delicată, nuanțată și flexibilă” (pg. 2007, Pânișoară, 2009). După cum explică acest autor, deși avem o atitudine față de un aspect al vieții, nu vom avea mereu și un comportament în concordanță cu

acesta. Tocmai aici intervine rolul definitoriu al educatorului, părintele și cadrul didactic, intervenind sistematic în formarea copilului, pentru ca atitudinile și comportamentele sale să fie concordante, astfel încât caracterul construit să fie cât mai omogen și armonios și să poată facilita accesarea celor mai potrivite modalități de evoluție.

În copilăria mică părintele are responsabilitatea de a răspunde la nevoile primare ale copilului (1,2,3), nevoi ierarhizate de către A. Maslow în piramida trebuințelor (pg. 176, Lieury, 1990):

5. trebuințe de realizare
4. trebuințe de stimă și statut
3. trebuințe de afecțiune
2. trebuințe de securitate
1. trebuințe fiziologice

De remarcat fiind faptul că sunt transmise în acest context și atitudini față de îndeplinirea acestor nevoi, modalități ce vor fi imitate, întipărite și transformate în modele de acțiune.

Modul în care părintele răspunde la aceste trebuințe primare va determina respectul pentru sine al copilului, și implicit modul în care va învăța să obțină anumite lucruri ce participă la construirea lui ca persoană, însoțite de credința că merită acele lucruri, deoarece modul de a răspunde la nevoile lui au fost traduse prin “sunt important, sunt iubit și voi acționa în consecință”. Extinzând trebuințele umane, Irina Petrea menționează în lucrarea sa (2007) nevoile copilului, așa cum le întâlnim în desfășurarea vieții cotidiene: nevoia de a fi iubit, înțeles și acceptat, nevoia de încredere și libertate, nevoia de identitate, nevoia de stimulare și învățare, nevoia de joacă și mișcare în aer liber, nevoia de constanță. Un rol esențial în transmiterea modalităților în îndeplinirea acestora îi revine adultului, care prin atitudini sănătoase și constante poate favoriza construirea unui caracter integru. Doresc să accentuez importanța satisfacerii trebuințelor și importanța învățării amânării satisfacerii lor, aspect definitoriu în structurarea personalității. Trebuințele de stimă și statut și de autorealizare sunt în strânsă legătură cu motivele, interesele, idealurile și concepția despre lume și viață. Motivația presupune răscolirea și sedimentarea conținutului psihic, având ca scop participarea la creșterea confortului subiectului, iar procrastinarea poate fi depășită prin exemplul părinților de a face față la situații de viață, modalitatea aceasta fiind preluată de copii. La baza succesului în viață contribuie educația și autoeducația și urmărirea obținerii unor beneficii mari, dar peste o anumită perioadă

de timp, raportat la cele mici dar imediate. Evident în paralel au loc amânarea satisfacerii anumitor trebuințe și satisfacerea altora mai puțin evidente din exterior.

Achiziționarea unui atitudini pozitive față de sine se reflectă pregnant în raportul față de societate și față de muncă. Deoarece copiii învață prin imitație în special, ei vor face ceea ce fac adulții, nicidecum ce spun ei, cum bine știm, expresia fiind bine reflectată în tradiția populară. Sykes (2007) evidențiază această idee prin următoarea regulă „câștigătorii au o filozofie de viață”, iar copiii au nevoie de întărirea acesteia, chiar în situații obișnuite de viață, pentru a nu ajunge să experimenteze că și „pierzătorii au propria lor filozofie de viață.” (pg. 113).

Copiii, viitori adulți, au nevoie de conectare permanentă la viață. Adultul ce deja are câștigată o stabilitate emoțională și funcțională poate să ofere constant acest lucru, accentuând conștienta și responsabilitatea, confirmând prin felul în care rezolvă problemele de zi cu zi că „viața nu este împărțită în semestre și vara nu este liberă” (pg. 65, Sykes, 2007), iar „televiziunea nu este viața reală” (pg. 107, idem).

Adulții îndeplinesc rolul de mentor pentru copiii lor și pot aduce îmbunătățiri în modalitatea de rezolvarea de probleme. Fiecare experiență poate fi interpretată ca pas înapoi sau stagnare respectiv ocazie de perfecționare, iar acest lucru poate fi realizat prin relația strânsă dintre adult și copil, părinte și copil. Această relație specială și echilibrul pe care îl poate impregna părintele în propriul copil, participând la formarea caracterului său, este surprinsă sugestiv de către Andre Moreau (2007) în „privirea este adesea turnul de control din care vă urmăresc părinții voștri”.

Bibliografie:

- Lieury, A. (1990). *Manual de psihologie generală*, Paris: Antet
- Moreau, A. (2007). *Autocunoaștere și autoterapie asistată*, București: Trei
- Pânișoară, I. O. (2009), *Profesorul de succes, 59 de principii de pedagogie practică*, Iași: Polirom
- Petrea, I. (2007). *Și tu poți fi SUPERNNANY, volumul I – cum să-ți crești bine copilul*, București: Trei
- Popescu-Neveanu, P., Zlate, M. și Crețu, T. (1993), *Psihologie – manual pentru clasa a X a, Școli normale și licee*, București: Editura Didactica și Pedagogică R.A.

Sykes, C. J. (2007). *Fifty rules kids won' t learn in school: real-world antidotes to feel-good education*, New York: St. Martin' s Press.

Steel, P. (2012). *Procrastinarea. Vindecă delăsarea, câștigă timp, fii eficient*, București: Litera

Despre autor:

Călin Verona este psiholog, consilier școlar (Reșița), psihoterapeut în formare în cadrul Asociației de Cercetare, Consiliere și Psihoterapie Integrativă